

יום ב', ב' בתמוז תשס"ד (21 ביוני)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

היום, המהדורה החודשית של "דע מאין באת...": [על המתרחש בעולם במאה ה-18 לסה"נ]
המאה ה-18 חותמת במערב מעגל היסטורי – העת החדשה ה"מוקדמת" – שנפתח 300 שנה קודם לכן, עם כיבוש קונסטנטינופול ע"י הטורקים העות'מאנים, עם המצאת הדפוס ועם גילוי התגליות הגדולות. האוקיינוס האטלנטי היה הזירה המרכזית של הסחר הבינלאומי וגם זירת הקרב העיקרית של שתי המעצמות הקולוניאליות הגדולות של המאה, צרפת ואנגליה. בתחרות הזו, האנגלים הצליחו לגרש את הצרפתים מצפון אמריקה. היה זה הקציר של 200 שנות אוריינטציה ימית וסירוב עיקש להתערב בענייני היבשת – רק כדי להבטיח את מאזן הכוחות באירופה; כך שאף מעצמה לא תוכל לאיים על האיים הבריטיים. לעוצמתה המסחרית והקולוניאלית הוסיפה אנגליה במרוצת המאה את עדיפותה התעשייתית: שם פרצה במאה ה-18 ה"מהפכה התעשייתית", שעתידיה היתה לשטוף את כל ארצות המערב.

אירופה זו היתה מפולגת מבחינה פוליטית כפי שלא היתה מעולם. המעצמות הגדולות – צרפת, פרוסיה, אוסטריה ורוסיה – ניהלו מדיניות של כח, התפשטות טריטוריאלית ויוקרה מדינית אגב נסיון לשמר "שיווי-משקל מסויים של עוצמה ביניהן, תוך שימוש בלתי-פוסק בהידברות ובמוסד השגרירים". ואמנם, המלחמות היו מעטות יחסית ו"מתורבתות" למדי – ולא היו אלה עימותים בין עמים. ואילו מבחינה תרבותית, מעולם לא היתה אירופה מאוחדת יותר! האליטות האירופיות התלכדו סביב רעיונות ההשכלה, או כפי שנקראת אידיאולוגיה זו בכל לשונות אירופה – ה"אורות". לאירופה זו של הרעיונות ושל הערכים המשותפים היו שני מרכזים: אנגליה – שהשכילה להתאים את מוסדותיה הפוליטיים להתפתחותה הכלכלית-חברתית; וצרפת – שהציעה מודל תרבותי ללא מתחרים. אירופה כולה דיברה וכתבה צרפתית וקיבלה את ה"אורות" בגרסתם הצרפתית. "ההשכלה" לא היתה שיטה פילוסופית אחידה כי אם מכלול של רעיונות, שבבסיסם מונח "אני מאמין" ליברלי, המושתת על **היחיד**. יחיד זה הוא אוטונומי, מופעל ע"י התבונה ומצויד בזכויות טבעיות – החיים, החירות, הקניין – שאין איש רשאי להפקיען ממנו. הפילוסופים האמינו בקדמה האנושית, ניחנו בתפיסה אופטימית לגבי טבע האדם ודגלו בזכותו לחתור אל האושר. מעל לכל, הם סלדו מקנאות דתית. הסובלנות היתה בעיניהם ערך עליון, ורובם התייחסו בעוינות לכנסיות הממוסדות, שנחשבו בעיניהם אכסניות לאמונות טפלות, לדוגמטיות חשוכה ולרדיפות.

רעיונות ההשכלה קעקעו את הבסיס המוסרי והאינטלקטואלי של "המשטר הישן" והזינו את שתי המהפכות הגדולות של שלהי המאה: המהפכה האמריקנית, ובעיקר – המהפכה הצרפתית. מהפכה זו חתמה את המאה – ואת העידן כולו. היא פרצה בשם רעיונות ההשכלה ולמען אותו אדם אבסטרקטי ואוניברסאלי, על זכויותיו המולדות והטבעיות, שאינן תלויות בזמן ובמקום. אך ככל שצברה המהפכה הצרפתית תאוצה, היא שיקפה מגמות אחרות, שהיו שוליות בהגות ההשכלה: הלאומנות, התביעה לשיוויון

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ב', ב' בתמוז תשס"ד (21 ביוני)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

חברתי ממשי, הדמוקרטיה על סוגיה, הליברלית והסמכותנית. אלה החומרים שמהם
תהיה עשויה המאה ה-19. [ואלה תולדות...2000]

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכונן עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל